

KUUSISTON KARTANO: RAPORTTI TOIMINNASTANI

Harri Dahlström

SISÄLTÖ

Raportti.....	5	sivua
Kirjallisuusluettelo.....	1	sivu
Liitteet.....	14	sivua (8 kpl)
Värimallit.....	59	kpl
Värivalokuvat.....	28	kpl
Mustavalkokuvat.....	18	kpl
Diakuvat.....	45	kpl

KUUSISTON KARTANO

Aika:

Kesällä ja syksyllä 1987, n. kolmisen kuukautta.

Olosuhteet:

RH 30 - 90%, T -5 - +20 Celsius.

Tausta:

Valitettavasti en ole saanut haltuuni kartanon ja etenkin kuistin historiallista taustaa selvittävää materiaalia.

Dokumentointi:

Ennen ja nyt-vaiheet valokuvattiin. Uuneista ja ovista tehtiin värimallit. Onnettomuudeksi yksi filmi katkesi kamerassa ja toinen katosi sosiaalituloista.

KUISTI

Ensiksi irrotettiin varovasti kuistin kymmenkunta tapettikerrosta ja tallennettiin vintille. Ongelmana irroitustyössä oli se, että eri tapettikerroksia oli välillä suoristettu nupikiinnityksillä. Näiden nupien irroituksessa meni oma aikansa. Välioven yläpuolisesta poikkiparrusta poistettiin pahvit ja sen yläpuolelta laudat ja täytteet. Myös ullakon portaan väliseinä ja ovi poistettiin. Kaikki poistettu materiaali: pahvit, tapetit, täytteet jne. tallennettiin ullakolle. Ainoastaan ensimmäiset tapetoinnit: sini-valkoiset tapettiarkit tallennettiin H 12:n hyllylle.

Paljastunut öljymaalilla tehty roiskemaalaus konservoitiin. Maalauksen pinnassa oli pölyä, likaa, erilaisia homeita (siitä oliko kyseessä Aspergillus-, Rhizopus- tai Mucor-lajeista, ei ole tietoa. Lajimäärityksiä ei tehty.), liimamaalia, myöhempää öljymaalitahroja, rasvaa, ullakolta valuneita tuntemattomia aineita jne. Ensiksi suoritettiin mekaaninen kuivapuhdistus välineinä pehmeä sivellin ja OZ-tapetentuch-liina. Sitten "nestemäinen" puhdistus, jossa aineina käytettiin seuraavia: vesi + kostutusaine Agepon (Agfa), white spiritia, asetonia (teknistä), metyleenikloridia (Nitromors) ja Sino-lia (= etanoli + krotonaldehydi + metyyli-isobutyryliketoni + Bitrex + sininen väriaine).

Suojausaineena käytettiin Vibert-retussivernissa (numero 1253, Lefranc & Bourgeois).

Kuistin välinoven oikeanpuoleinen seinä oli nurkan vierestä pahoin lahonnut (johtunut kuistin ullakon katon vuotamisesta). Paikoin puuainesta oli jäljellä vain 1 mm ja sekin irtoilevaa. Irtoamassa olevat osat kiinnitettiin väliaikaisesti: liisteri ja happovapaa japaninpaperi. Täten ongelmaksi osottautui hauraan puuaineksen konsolidaatio. Lau-doituksen irroittaminen tavan omaisin keinoin osottautui mahdollottomaksi. Harkittiin naulojen poistoa taljalla ja silmukkaruuveilla. Tästä luovuttiin objektin haurauden takia, so. vaarana mahdollinen destruktio. Ainoa mahdollisuus oli impregnointi irroittamatta lautoja, vaikka työn kontrollointi olikin siten vaikeampi. Ensiksi kokeiltiin tiputusta medikaalisten infuusio- ja huuhtelupussien avulla. Ei onnistunut, ainakaan yläosissa, kovin hyvin, koska pussia ei saanut tarpeeksi korkealle (katto tuli vastaan). Lopulta työ suoritettiin injektioruiskulla laudoituksessa olevien vanhojen reikien läpi.

Impregnointiaineeksi valittiin Paraloid B 72 (etyyli metakryyli-metyyli akrylaatin kopolymeeri, Rohm & Haas) ja sen liuotteeksi asetoni. Asetonin edut ovat: hydrofiilisyytys, alhainen toksisuus ja hyvä penetraatiokyky. Sen haitat ovat: nopea haihtuminen, palo- ja räjähdysvaara (alan kirjallisuudessa löytyy eri liuotteiden erilaisia parametreja, joten niistä ei sen enempää). Pienet irralliset osat impregnoitiin erikseen pipetillä ja kiinnitettiin takaisin paikoilleen Paraloidilla.

Mitään fungisiideja tai pestisiideja ei käytetty, koska monet niistä ovat vahingollisia ihmisille ja/tai esineille.

Välioven yläpuolinen poikkiparru oli maalattu liimamaalilla valkoiseksi. Tämä liimamaali poistettiin ja alta paljastui samanlainen roiskemaalaus kuin seinissä. Maalin poistossa ilmeni seuraavia ongelmia: a) liimamaali voi joskus muuttua veteen liukenemattomaksi b) alkuperäinen öljyalaus oli voimakkaasti krakeloitunut (paikoitellen) ja liimamaalia oli kraklyyrien välissä. Mitkään miedot liuotteet tai hapot eivät tehonneet, vahvoja ei voinut käyttää alkuperäisen pinnan tuhoutumisen pelossa. Mekaaninen puhdistus olisi vienyt liikaa aikaa (ei ollut tietoa kuinka paljon aikaa ja rahaa oli varattu ko. kohteeseen).

Syntynyt ongelma ratkaistiin optisesti: liimamalia poistettiin niin paljon kuin kyettiin ja siveltiin useita kertoja Vibert-retussivernissaa. Kiilto vaimennettiin matalla akryylivernissalla.

Myös ullakon portaan seinä ja ovi käsiteltiin samoin kuin kuistin muutkin seinäpinnat.

Välioven oikella puolen oleva, tutkimuspuuhissa hajonnut lauta paikattiin ja retusoitiin.

Retusointimaalina käytettiin akryylivärejä (Rowney) ja retusointiväriä tehtiin äärimmäisen vähän; vain muutama oleelliseen kohtaan. Sävy valittiin mahdollisimman läheltä originalia. Liian vaaleat retusoinnit olisivat näin laajalta ja tummalta pinnalta ottaneet "silmään".

Alkuperäinen roiskemaalaus lienee ollut vaaleaharmaalla pohjalla mustia ja valkeita roiskeita (tämäntyyppinen väriä ei ole Suomessa ja Ruotsissa ollut kovinkaan harvinainen). Öljyväri on tietenkin kellastunut ja tummunut oltuaan kymmeniä vuosia "pimeässä", so. tapettien peittämänä. Mitään tarkkoja analyyseja pigmenteistä ei ole tehty.

Kuistin ja sen ullakon pienet työt:

Välioven vasemmalla puolen, lattian rajassa oli "rotanreiän" peitto suojapelti. Tämä pelti irroitettiin, puhdistettiin mekaanisesti ja kemiallisesti, suojattiin Paraloidilla ja kiinnitettiin takaisin vanhalle paikalleen.

Kuistin ullakon ikkunassa oleva halkeama paikattiin Paraloid B 72:lla. Vaikka sen RI (refractive index) on liian alhainen tämäntyyppiseen lasiin (Paraloidin RI on 1.487), sen etuina ovat a) helppo poistettavuus b) se on erittäin resistentti UV-säteilylle.

HUONE 10

Kattolaudoista löytyi viivoitusta ja muuta koristemaalusta. Tämä on johtunut siitä, että katon pahitus on aikoinaan tehty jonkun huoneen seinästä irrotetuilla koristemaalatuilla pahveilla, jotka on käännetty nurin päin. Täten kuvioita oli tarttunut kattolaudoitukseen. Tämä rokokootyyppinen pahitus oli liisteröity kattoon ja sitä ei ollut kovinkaan paljon jäljellä. Katto oli jälkeinpäin pahvitettu useaan kertaan, joten nupinaulakaistoja oli melkoisesti.

Nupit irroitettiin ja koristemaalatut pahvit kostutettiin ja irroitettiin äärimmäisen varovasti. Kuivumisen jälkeen ne taltioitiin pahvikansioon, joka sijoitettiin huoneeseen H 12.

KAKLUUNIT

Useimmat kakluunit ovat lasittamattomia, so. ne ovat olleet maalattuja. Alkuperäiset ja myöhemmät värisävyt on luetteloitu värimalleissa. Silloin kun on ollut tarpeen tehdä isompia "ikkunoita, ne on tehty sellaisiin kohtiin, jotka ovat ennestään vaurioituneet, jotta välttyttäisiin maalipintojen turhalta tuhoamiselta. Joidenkin kakluunien yläosien maalipinnat ovat karisseet osittain pois. Näissä kohdin voisi harkita loppujen alkuperäispintojen esilleottoa ja alaosien uudelleenmaalausta.

Uunien maalikerrosten osittainen tai kokonaan poisto pitää perustella erittäin hyvin, koska silloin on aina kyse informaation lopullisesta ja peruuttamattomasta tuhoamisesta.

OVET

Sama pätee oviin. Miltei kaikki ovet ovat olleet alunperin harmaita. Niissä rittänee tavanomaiset toimenpiteet, so. uudelleenmaalaus. Ainoa ovi, jonka alkuperäisen maalipinnan esiinottoa voisi ehkä harkita, on H 12 ja H 13 välinen ovi. Katso värimallit.

MUUT TYÖT

Huoneen H 6 kakluunin paikkaus aloitettiin. Irtonaiset osat liimattiin toisiinsa Paraloid B 72:lla. Tämä ja muutama muu työ keskeytyi seuraavista syistä: a) kylmyyys yllätti b) MV:n virkailijat kehoittivat poistumaan.

LOPPUSANAT

Kaikille historiallisissa rakennuksissa työskenteleville - olivatpa he sitten tutkijoita tai kirvesmiehiä - on syytä tähdentää äärimmäistä varovaisuutta. Varovaisuus on tarpeen paitsi alkuperäisen myös myöhemmän informaation suhteen. Vaikka nyt onkin destruktio ja dekonstruktio muodissa, niin silti tarpeettomia poistoja pitäisi välttää. Silloin kun poistot ovat perusteltuja, ne pitäisi irrottaa varovasti ja tallentaa asian-

mukaisesti. Kaatopaikan olosuhteet eivät vastaa nykyaikaisia käsityksiä hyvästä säilytystilasta. Conservare on latinaa ja tarkoittaa säilyttämistä.

KIITOKSET

Museoviraston rakennushistorian osaston henkilökunnalle, Turun piirirakennustoimistolle ja Lääketukku Oy:lle hyvästä yhteistyöstä.

KIRJALLISUUTTA

Anon., Unesco: Venetsian julistus

Ashley-Smith, J. (ed.) Adhesives and coatings. Science for conservators 3.

Barclay, R. (ed.), Recent setbacks in the conservation.

Black, J. (ed.), Recent advances in the conservation and analysis of artifacts.

Brommelle, N.S. et al. (eds.), Conservation of wood. IIC Oxford congress 1978.

Sama, Adhesives and consolidants. IIC Paris congress 1984.

Feller, R.L., On picture varnishes and their solvents.

Hidemark, O. et al., Så renoveras torp och gårdar.

Horie, C.V., Materials for conservation.

Kaila, P. et al., Rakennuskonservointi.

Masschlein-Kleiner, L., Ancient binding media, varnishes and adhesives.

Mills, J. ja White, R., The organic chemistry of museum objects.

Pantke, M. ja Kerner-Gang, W., Hygiene am Arbeitsplatz - Bakterien und Schimmelpilze. Restauro 94 (1).

Torracca, G., Solubility and solvents for conservation problems.

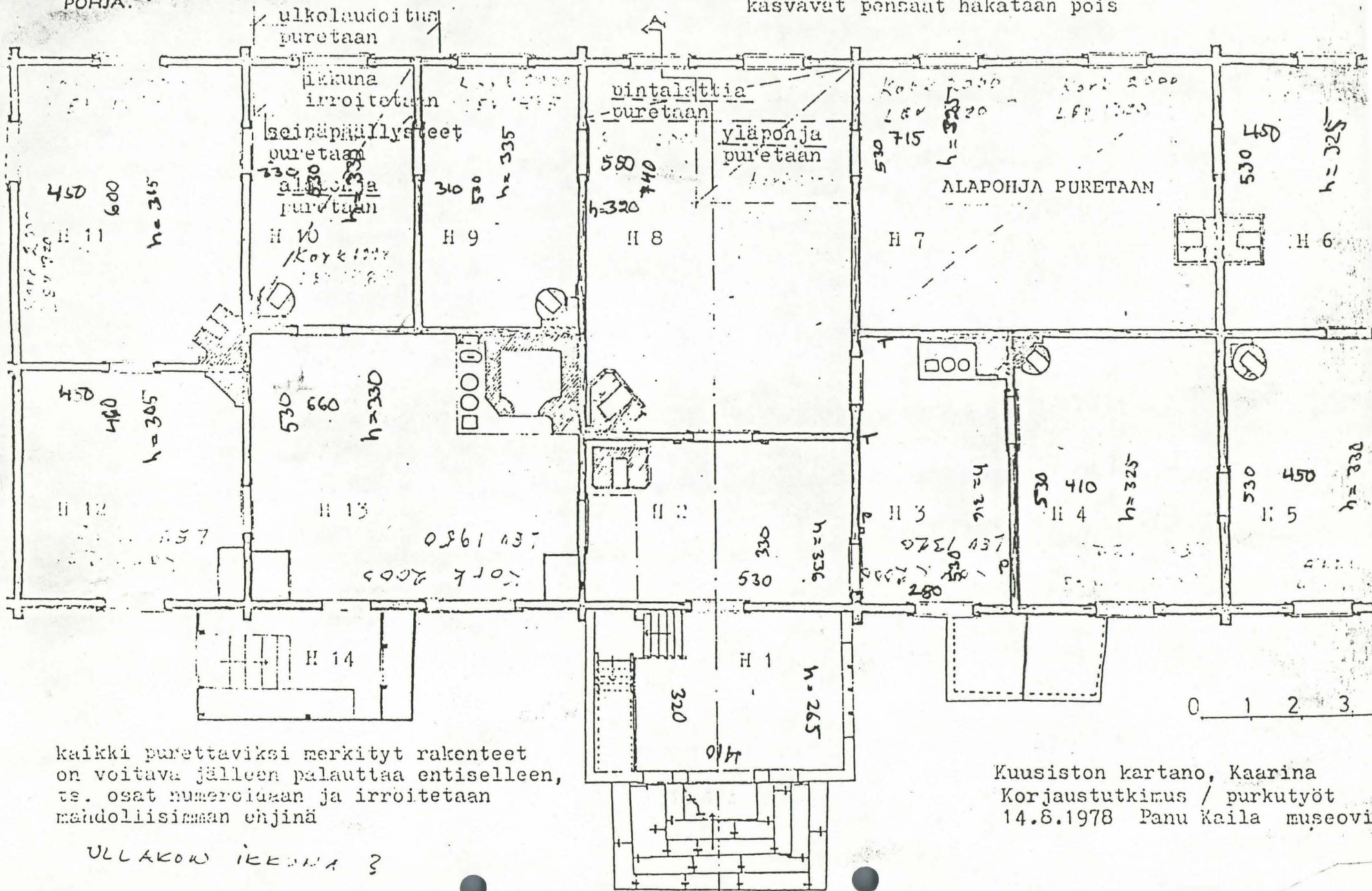
Tunander, B. ja I., Kakelugnar.

KUUSISTON KARTANO

ASUINRAKENNUKSEN
POHJA.

seinän välittömässä läheisyydessä (n. 3 m)
kasvatut pensaat hakataan pois

kaikki purettaviksi merkityt rakenteet
on voitava jälleen palauttaa entiselleen,
ts. osat numeroidaan ja irroitetaan
mädöllisimmän ehjinä

ULLAKON IKKUNA ?

Kuusiston kartano, Kaarina
Korjaustutkimus / purkutyöt
14.8.1978 Panu Kaila museovir

KUUSISTON KARTANO
ASUINRAKENNUKSEN
POHJA.

